

محراب

اهلوقى ، اجتماعى ، فلسفى ، تاريخى ، ادبى مجموعودر
شىمدىلك اون بش كونده نشر اولونور

مدرجات :

- « مدرسه لوده اكسيك اولان اصول تدريسيدر » . . . . . محمد امين ۱۳۱
- « شرق و غرب » . . . . . عبدالحق هادي ۱۳۱
- « مثل اعلا ، صوك » . . . . . محمد شرف الدين ۱۳۱
- « سلفلر يئزى طائيبالم » . . . . . حسين شمعى ۱۳۱
- « مدرسه » . . . . . فاروق صدقى ۱۳۱
- « على اميرى » . . . . . يوسف ضيا ۱۳۱
- ۱۳۱ مشهور نفس : كاظم ظافر — قرآن : عبدالباقى — اجيلر : قدره حسين — كچه وكوش :
- حلى ضيا — آجيلر شاعره سنه : شرف كاظم — يهرلوقى . ۱۹۱ . . . . . ۱۳۵

ترجمه حاللرینی، مزیتلرینی، اثرلرینی بیلیمک لازمدیر. ماضیمزی نه قدر بیلیرسهك استقبالمز او قدر آمین اولور. برملت، بتون ماضیهله، اوماضیدهکی علمی، عرفانی، هنری صنایعی ایله تمام ملت حالنده عرض وجود ایدر. شو حالده بز کندیمزی بیلیمک ایچون اسلافمزی بیللم وارباب قلم بو وظیفه بی ایفایه شتاب ایتملی در.

بوصورتله خدمته برایشالانغج اولق اوزره بوندن اوتوز سکنز سنه مقدم وفات ایدن هنور درسعاملردن نوره قوبلی محمود افندیك مطلع اولابیلدیکم قدر ترجمه حالی [۱].
موضوع بحث ایده جکم.

مسئله ششمی

مدرسه

مملکت مزده موجود محافظه کار و تجدد پرور یا خود شرقی و غربی دنیان جریانلرک متمر اولملری ایچون بونلرک بربرینی تعدیل و یکدیگرینی آتمام ایتملری و کنیش برآمل و بر مفکوره اطرافنده طویلانش بولملری، بو صورتله متضاد فکرلرک موجودیتی مملکت ایچون برنعمت اولاجنی حقنده دارالفنون تاریخ فلسفه معلمی محمد امین بك افندیك غایت واقفامه یازلمش قیمتدار بر مقاله علمی لری [۲] انتشار ایتدی. امین بك فلسفه واجتماعیات ساخه سنده کی تبعاتنك یکی بر ثمره سی اولان بو مقاله بو کون بتون متفکر لریمزی علاقه دار ایده جک درجه مهم و شموللی در.

امین بك مقاله سنده چیزدیکی اساسلری مثبت اولارق معارف اصلاحاتی، مدرسه تدریساتی و محاکم شرعیه مسئله لرینه تطبیق و بو اوچ مسئله ده بزده کی محافظه کارلرله لیبراللرک ترقی غایه سی اطرافنده ناصل برلشه یله جکلرینی ارأه ایدیور. و فکرلرینی ایلك اولارق مدرسه تدریساتنه تطبیق ایدیور.

اساس اعتباریه محق اولان بو فکرلر مدرسه یه تطبیق ایدیلرکن باشقه بر استقامت آلیور. بوجهتله، مدرسه بی ایچندن طانیدیغ ایچون، بعض نقطه لره نظر دقتی جلب ایتمک ایسترم.

[۱] نور قوبلی محمود افندیك ترجمه حال کله جک نسخه یه قالشدیر.

[۲] بو مقاله مجموعه مترك ایکی نومرولی نسخه سنده در. (محراب)

اولا امین بکک برنجی مقاله ده موضوع بحث ابتدییکی اساسلری کوردلم . مشارالیهک سلسله تفکراننده استناد ابتدییکی بواساسلری شو صورتله خلاصه ایده بیلیرز :

« بر مملکتده تک بر قناعت حکم سوره من ، جمعیتک تکاملی مختلف قناعتلرک بلیرمش اولماسیله قائمدر . فقط مختلف قناعتلرک موجودتی مملکتده مفید اولایلمک ایچون بونلری برلشدیروب استفاده ایده بیله جک دماغلر یتشملی در . عجا مملکتده محافظه کار ولیبرال شکلنده تبارزایدن ایکی قناعتی برلشدیردجک بر فکر بولامازمی بز ؛ محافظه کارلر ، ماضیدن منتقل مؤسسسه لریمیزک آنی اولارق تبدیل ایتدیرلمه مسنی طلب ایدیوزلربونده حقلیدرلر زریرا بر مؤسسسه نك قیمت وفائده سنی وجوده کتیرن ماضیدر . وهیچ بر مؤسسسه ماضیدندن قوپازلمش برحاله ملاحظه ایدیه من بونلرک حقیقی ترقیبی ایچق ماضی ایله اولان ارتباطنک دوام وتکاملنده در . لیبرالر ، ممکن مرتبه سرعتله مملکتی متمدن برسویه به چیقارمق قناعتنده درلر . بوده دوغریدر . فقط بوغایه سریع تبدیللر ، انقلاب واختلاللرله دکل حسلرک ، فکدرلرک مدنی ترقیبی تولید ایده جک صورتده انکشافه مساعد بر محیط حاضر لامقله حاصل اولور . شو حالده محافظه کارلر فکر وحسلرک انکشافی منع ایتمک قالماملی وار تجماعه دوشمه مه لیدرلر . لیبرالرده فکر وحسلرک تکامل وانکشافه حرمت ایتملی وانقلابه قالماملیدرلر . ارتجماع وانقلاب ایکیسی ده اختلالدر ، پارلاق ثمرلر ویرمن . کوروا یورکه محافظه کارلرله لیبراللری برلشدیره جک برأمل وارددر : اختلالردن صاقینمق ، حسلری وفکرلری انکشاف ایتدیرمک صورتیه طبیعی ترقیبی ایسته مک . »

ایشته محمد امین بکک وضع ابتدییکی اساسلر بونلردر . اکر بونلرک سیر منطقیسیله حرکت ایدیه جک اولورسه مدرسه حتمنده شو فکره واریلیر :

مدرسه ، حیات علمیه منک قدیم مؤسسسه لریدر . مؤسسات علمیه منک قیمت وفائده سنی وجوده کتیردن ماضیدر . بونلری ماضیدن قوپازلمش بر حالده ملاحظه ایده مه بز ترقیات علمیه من ماضی ایله اولان ارتباطک تکاملنده در بناء علیه مدرسه لر اهل ایدیه ملی حسلر وفکرلر انکشاف ایتملی ونهایت مدنی بر ترقیه مظهر اولمیلیدرلر .

ا کر محمد امین بک افندی کندی اساسلردن حرکت ایله فکرلری مدرسه به بو صورتله تطبیق ایتمه ایدی استناد ایده بیله جک بر چوق دلیللرده بولاجق ایدی . از جمله تورکارده حرکت فکربه نك ایلك ممثلی اولان نظامیه مدرسه سندن وایخود فاتح دورندن باتسلار .

وحيات علميه مزك سيرتارنجيسندن نتيجه لري آلارق بو كونكي وضعيتي و بوندن صوكرده كي استقامتي كوستره بيليردي .

كذا مدرسه بك يتيشد يرديكي اعظمتك نه صورتله يتيشد يرلدكنرني و بونلرك علوم و معارفه خدماتي كوستره بيليردي . مدرسه دن يتيشه ن سياسيلر ، اركان حر بلر ، مهندسلر و هزار فنلرك دوري موضوع بحث اولوردى و اوماضينك يارينكي استقبالي ايجون حالته اهميتي و مدرسه لرك وضعيتي ايضاح ايديله بيليردي .

بونلردن زياده امين بكدن بلكه ديكمز جهت اوروپا، كي مؤسسات علميه نك تكاملر ايله بزم علمي مؤسسه لر يمزك سيرني مقايسه اتمسي ايدى . انگليزلر نچون ديكر ملتلردن ممتاز بر صلابت قوميه يه مالكدرلر ، اونلرك بو كونكي دارالفنونلري ، دونكي مدرسه لري دكليدر . اونلر ماضيدكي علمي مؤسسه لرني انكار ايمه ديلر و اونى انكشاف ايتديرديلر . و بو، امين بلك طوتديني اساسي مدرسه يه تطبيق اتمك نچون اك جانلي بر مثال اولوردى . و بونك ايجون غر بدن بر جوق مثالر كوستره يله بيليردي .

محمد امين بك افنديدن بونلري بكيوردق چونكه او ، بو مسئله ده صلاحيتداردر دارالفنونك تاريخ فلسفه كرسي سني بحق اشغال ايدن بر ذاتك چيقوب ده « بن مدرسه نك قالد يرمانسه طرفدار دكلم شيمديكي حالنده قالماسني ده ايسته نم ، آنجق روحاً بر تحوله او غراماسي لازمدر . بونلكه برابر مدرسه ، روحنده بعض اسكي تربيه و غننه لر مزي محافظه ايمه سي اعتباريله قيمتليدر . و آثار ماضيه و دينيه مزي تدقيق ايده حكي ايجون ده فائده ليدر . » ديمه سي جداً شايان امثال و تقدير بر حر كندر . بن كمنديسه كال حرمتله تشكر ايدر .

بونلكه برابر امين بك افندي بو فكلر لرني اصولي و تاريخي بر طر زده ايضاح ايدهر ك برنجي مقاله سنده وضع ايتديكي اساسي تماميه مدرسه به تطبيق ايمدى بالعكس مدرسه لرك كنديلرينه بر ساحة اختصاص آيرمه سي فكلرني ايلري سوردى بو ساحة ده : آثار ماضيه و دينيه مزي تدقيق ايله جك بر زمره يتيشد ير مكدر .

حالبو كه امين بلك فكلر نه كوره بو كونكي تكاملمز ماضيمزك بر استطاله سي شكندمه اولاجقدي . مدرسه آثار ماضيه و دينيه مزي تدقيق ايله جك بر ساحة به تخصيص ايديليرسه بو ساحة خارجنده او ، بو كونكي احتياج لره تقابل ايده جك بر مكملتدن محروم اولاجق ديمكدر و بو نقطه مشار اليك اساس فكلر به تضاد تشكيك ايدر . گرچه آثار ماضيه

و دینه مزی تدقیق ایتک جمه سی شمولی
برسوزدر فقط بونی تام شمولی ایله آ کلامغه
مقاله مساعد دکلدر، چونکه امین بک مدرسه
مقاله سنده اکر دیور « دارالفنون وراثت،
وصایت کبی حیاتی مسائلده حاکم تیشدیره میورسه
بو نقصان اوراده آتام ایلملیدر. ساده چه
عالی و یاتالی تحصیلی و یرمک ایچون ده مملکتده
مکتبلر یز واردر بونلر خار جنده مؤسسه لره
لزوم یوقدر.»

بو افاده دارالفنونک چالیشدینی ساحه ده
مدرسه یه، مدرسه نک چالیشدینی ساحه ده
دارالفنونه لزوم اولمادیغی کویسترر شو حالده
دارالفنونک آثار ماضیه و دینه مزی تدقیق
ایتمه سی احتیاجنک قبول ایلمه سنی آ کلامی
جداً مشکلدر.

نتکیم مدرسه نک علوم تاریخیه واجتماعیه یه
واقف اولمادن آثار ماضیه و دینه مزی تدقیق
ایده بیلمه سنی قبول ایتک ده مشکلدر. بو
سطلردن بزم قناعتمز آ کلاشیلیر مدرسه هر

ساحه ده چالیشملی واک متکامل اصوللره مجهز اولملی، اهل ایلمدیکی زمانلر ماضیه زده نه ایسه
استقبالمز ایچون ده اولیه وحتی دهها متکامل ودها قیمتی اولمیلدر. آنجق هر ساحه ده چالیشملی
دیدیکمز زمان بوندن کیمیا کر ویا مهندس دخی تیشدیرملی معناسی چیقاریلاماز. نتکیم
دارالفنونه شو ویا بو نقصان آتام ایلملیدر دینلدیکی زمان اورادن ارکان حرب، مهندس
ویا قایتان تیشدیرلمه سی طلب ایلمه مکده در.

شو جهتی عرض ایده لم که بومطالعات امین بکک برنجی مقاله ده کویستردیکی اساسلرک
ایکنجی مقاله یه تطبیق نقطه نظرندن یورودلمشدر. اکر بو مقاله لری بریزدن آری تلیق

کیمیه و کونسه

گیجه احتیاضه افقده آمدی
بایلان گوندوزک آل دوداغنی
جهانک وصلته ایردیگی دمدی
بندن اسیرگه دک سن قوجاغکی.

سن وارکن اک غملی برگونده بیله
ممکنی اولومدن شفا آرامق؟
أجله یایدیم دوگونه بیله
دونه رم حیاته قالمشکن رمق

دنیا یی اونوتور، کندندن گچر
ألا گوزلریمکه دالان گوزلرم
بیک خیال ایچنده برگونش سچر
سوسلنیر، بزه نیر بو بوش سوزلرم

*

افقده بوغدیغک بویوک اتشله
أی گیجه! قورقوتماز دهشتک سنک
بیرتیلدی روحده دوغان گونشله
عالی قوشاتان سیاه کفنک.

— هلمی ضیا —

آچیلر شاعره منه [*]

شعریکنز هجرانک بر شاه اثری ..
 بر گیزی هیچقیریق ، بر داملا یاشدر ..
 شاعر قلیکنزک ترانه لری
 هر حسلی گوگولی ایچدن آغلایر
 وگزر دیلارده افسانه گیبی ..
 تا ایچمده دویدم او دردلی قلبی :
 آچیلر نه درین .. ربم ! نه درین ...
 آغلایندی گوگلدن ، آغلایندی جاندن !!
 آشناسی اولدم دردلیکنزک :
 بر سز دگلکنز شیمدی آغلایان .
 ایکنجی کانون : ۳۴۰

سرف لاطم

[*] « آچیلر » : قدریه حسین خانم

افندیکنک بشنجی صاییده منتشر منظومه لریدر .

خلافیات، مجابهه مقابل هدایه، حقوق دولیرینه مذاهب اربعه او قونمقده در یعنی بوگونکی اجتماعی حیاتک احتیاجلیرینه بوگون شأیت حالنده یا شایان قانونلره قارشی آلتی یوز سنه اولکی احتیاجلرک مولودی اولان اثرلر او قونمقده در و بونلر شهه سز چوق لزوملی علملردر چونکه بونلری بیلمه دن بوگونک مقایسه لی حقوقی و یا مجابهه سی حقیه بیلمه که امکان یوقدر فقط بونلر امین بکک مشاهده ایتدیکی استقامتی یعنی آثار ماضیه یی تدقیق غایه سی کوسترد . شو حالده بو غایه یی متکامل بر صورتده تحقق ایتدیرمک ایچون امین بکک توصیه ایتدیکی ایکی شرطی قبول ایتمک لازمدر . بو ایکی شرطی بر کلمه ده برلشدیره رک « اصول » دیمک و بوکا برده « اداره » شرطی ده علاوه ایتمک داها موافقدر . انقرده کی مدرسه زمامدارانی بونلری تمامیه ادراک ایتشلردر . و بونک ایچون تعلیماتنامه لر امر بامه لر اصدار ایتدیلر اختصاص مدرسه سندن اولکی صنفلره تربیه ، اصول تدریس و اجتماعات ، فلسفه و روحیات درس لرینی علاوه ایتدیلر و مدرسه لری روخندن بر انقلابه مظهر ایتمک ایچون اک یوکسک مدرسه دن بوگونکی علمی احتیاجلری ، غایه یی قاورا یا مایا حق اولانلری تقاعده سوق ایتدیلر .

ایدیسه ک امین بکک حقنی در حال تسلیم ایتمک ایجاب ایدر چونکه برنجی مقاله ده حقیقه علمی بر صورتده اثبات ایدلمشدر که بز مدرسه لری انکار ایدمه بز بزم موجود ایتمده و تارخیمزده مدرسه زرده مندر جدر و اونلرده بز لازمدر . ایکنجی مقاله ده ایسه مدرسه لر ناصل تکامل ایدر بو جهت آراشدیرلمشدر . فی الحقیقه بر مؤسسه ایچون اولای بر غایه موجود اولمیدر . بوگونکی مدرسه ، شأیت حالنده تدقیق ایدیله جک اولورسه مدرسه غایه سنک آثار ماضیه و دینه یی تدقیقدن عبارت بر هدفه دوغری یورومکدن عبارت اولدینی کورولور . و بونی اثبات ایتمک قولایدیر ، مثلاً فقه مدرسه سنده مقایسه لی حقوقه مقابل

واعظمی مقیاسده کنج لره قیمت ویردیله. مدرسه لک بر بیله تربیه و تدریس اصول لرنده آکلا شاهی و ایجابنده اداره بی تنقید ایده بیلمدلری ایچون هر مدرسه ده مجلس مدرسین منتظماً انعقاد ایدر. طلبه ایله مدرسه لک ارتباطی تأمین ایدلمش و بو کبی بر جوق تقیدانده بولونلش و سلطانی پروگرام و تعلیماتی اعظمی صورتده تطبیق ایدلمشدر. بوراده مقصد مدرسه لری مدافعه اولمادیغی ایچون فضله ایضاحاته و وقایع کوسترمکه لزوم حس ایتیمورم آنجق محمد امین بکک مدرسه لر حقنده اوتدنبیری اجرا ایتدیگی تدقیقاندن آله ایتدیگی نتیجه لرله مدرسه لیلر طرفدن داها اول سه زیلین حقیقتلرک توافق ایتدیگنی کوسترمک ایتیمورم چونکه امین بکک تالی تحصیلی دیگر مکتبلر ناصیل ونه یولده ویریورسه مدرسه لک اوقسمی ده عیناً او صورته ویرمیلدر، دیور. ذاتاً بو، بویله در. سلطانی پروگرامی و تعلیماتی ایله مدرسه نك مفردات پروگرامی و تعلیماتنامه سنی قارشیلانمیشدیریکز بو حقیقت درحال تظاهر ایدر. اوت شو وارکه مدرسه مسلکی بر زمره اولدیغی ایچون مثلاً علوم دینی عربجه برکتابدن اوقفور. مثلاً هیئت اوقفورکن قوزموغرافیا ایله برابر ارتفاع آلمق اصولی ده کوستریلیر. کذا تعلیماتنامه ده مسلکی بعضی تقیدات وار، لکن بونلر بر اریلق عرض ایتزلر.

دیملک که مدرسه نك بو کونکی وضعیتی، بو کونکی هدفی ایله امین بکک مشاهدده و تدقیقی برله شیور. آنجق کندی ادراک ایدن، بتون ماضیسنی کندی وارلغنده یاشایان ملت لر کبی بر وارلغه مالک اولق ایسته یین ملت امین بکک برنجی مقاله سنده کوستردیگی حقیقته استناد ایدر و مدرسه لری داها متکامل و داها شامل بر وضعیته بو کستمکه و اوکا حقیقی موقعی ویرمکه چالیشیر. ایکنجی مقاله ده کی فکر ایسه مدرسه لک بو کونکی شاینتی مفکوره حالنده کوسترمکدن عبارت کبی برشیدر. حالبوکه بزم ایچون مطلوب، بویله محدود بر ساحه دکدر، بر طرفدن دارالفنون چالیشسین، بر طرفدن مدرسه. نیچون شرفلی بر تاریخه و قدیمدن بری یادکار قالان مختلف سرمایه، بنالره، اوقافه، تشکیلاته مالک اولان بر مؤسسه هدر اولسون، نیچون آله موجود حاضر مؤسسه لر اقباله دکلدده ادباره، یا خود مسئله بی حقیقه قاورایامیان بر جریان اویق ایچون اهاله معروض اولسون. هنر، آله موجود اولان بر شیدن اعظمی استناده ایتمکده در.

في الحقيقة امين بك بو استفاده نك يولنى آراشدير يور و علمدار جربانه اوميور ايشته
 اك نظر فريب جسارت مدنيه و مسئله نك شايان شكران جهتي بوراده در .
 غايه حقنده كى بو اختلاف نظردن صو كرا امين بك افدينك كوسترديكى ايكي شرطى ،
 آكلامق و آكلامق حقنده كى مطالعه سنى تسليم اتمك وظيفه در . يو كسلك ايسته ين بر مؤسسه
 صميمى تنقيدانى و وصايانى حسن تلقى ايدر و بونكه نقصانلرني اكالم ايدر .
 بر غلط رؤيته اسسير اولارق تنقيداته حدت اتمك وضعتي ادراك اتمه مكدر ، بادي
 ندامت اولور . مدرسه ليلر ا صميمى اولالم عصر ك احتياح لرني ادراك ابدلم ، او كا كوره
 مجهز اولالم حق حيا تمزي آنجق بو صورته تا مین ايد بيليرز و بزم اچون موعود اولان
 ترينك يولى بوراده در .
 فاتح : فاروق صدقى

وفيات الاعيان :

علی امیری

انا لله وانا اليه راجعون

مملکتیزك حیات علمیه سنه لایموت خدمت لریقا ایدن ذواتدن بری ، « علی امیری افندی »
 ۲۳ کانون ثانی ۳۶۰ چهارشنبه کونی او کله یه دوغری خسته خانه ده رحمت رحمانه قاروشمشدره .
 علی امیری اسمنی ادبیات و علوم ایله آثار و کتب نفیسه ایله علاقه دار اولان هر فرد
 طایر و او کا قارشی درین برحس حرمت پرورده اتمکده در . مشارالیهک ضیاعی ایله بالعموم
 محب علم و عرفان بو کون یتیم عد اید یله بیلیر .

مشارالیه عن اصل دیار بکر لیدر . ده اکنج یاشده ادبیانه هوس اتمشدی . آوان شباننده که
 بزده اوزمانلر علمی تدقیق اصولی اساسلی صورتده قاورانیلمش دکلدی - معاصر لرینه فائق
 برحس تتبع ایله تدقیقاته باشلادی و ۱۸ یاشنده « مرآت فوائد » نامنده بر اثر یازدی .
 کندایی ، « تذکره آمد » نامنده کی مطبوع اثرینک باش طرفنده شو افاده مخصوصه ده
 بولومقده در :

« ایجاب ایدن کتابلری تتبع ایلد کدن باشقه ایام مناسبه ده برسنه دن زیاده شهرک مزار اقلرینی
 دولاشمق و مملکتک سکسان ، طقسان یاشلرنده کی اختیار لرینه مراجعت ایلک و کیجه
 کوندوز اوچ سنه چالشمق صورته بیک بش یوز صحیفه نی متجاوز « مرآت فوائد »
 اسمیله بر اثر میدانه کتیردم . »